

Tractatvs De Sacramentis Et Censvris

Hurtado, Gaspar

Moretus, 1633

Dispytatio III. De dissolutione Sponsalium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94788](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94788)

non agitur de vitando peccato, sed tantum de præiudicio tertij; ac proinde ad minus fuerit requisiti duo omni exceptione maiores, sicut generaliter in omnibus aliis causis: quia quod sufficiat vnus, est

speciale priuilegium in dicto cap. *Super eo*, de Testibus, & in dicto cap. *Præterea*, de Sponsalibus, concessum oppositioni impedimenti, quia tunc agitur de vitando peccato.

DISPUTATIO III.

De natura & essentia Matrimonij.

DIFFICULTAS I.

Quid sit Matrimonium.

MATRIMONIUM dicitur à munere matris in spe; quia mulier idèd contrahit matrimonium, vt mater filiorum efficiatur: & non dicitur patrimonium à munere patris in spe; tum quia in filiorum generatione mater est certior quàm pater, tum etiam quia mater maiorem operam ponit in filiorum generatione & educatione. Matrimonium ergo dupliciter sumitur: vno modo, pro ipso contractu; & sic sumitur, quando matrimonium dicitur esse vnum ex septem Sacramentis; altero modo sumitur pro vinculo orto ex ipso contractu, & post contractum perseverante; & sic sumitur ab Eugenio IV. in suo Decreto fidei, habito in Concilio Florentino post vltimam sessionem, dum ait, consensum mutuum expressum esse causam efficientem matrimonij.

Hoc ergo supposito, matrimonium communi Doctorem consensu, & approbatione Alexandri III. in cap. *Illud quoque*. i. de Præsumptionibus, definitur quod sit *viui & mulieris maritalis coniunctio inter legitimas personas, individuum vite consuetudinem retinens*.

Pro huius autem definitionis declaratione supponendum est, in matrimonio septem reperiri. Primò reperitur mutuus consensus de præfenti, circa mutuam corporum traditionem. Secundò reperitur verba, vel alia signa, quibus contrahentes paciscuntur de dicta mutua corporum traditione, & expriment dictum mutuum consensum circa illam. Tertiò reperitur mutuum dominium corporum traditum, seu translatum, quod est effectus primarius, & simul obiectum ipsius contractus coalescentis ex mutuo illo consensu, & ex exteriori expressione illius. Quartò reperitur mutua radicalis obligatio in his, quæ pertinent ad prolis generationem, quæ coniuges obstringuntur seu obligantur (quæ dicitur *vinculum*) ex aduerso correspondens dicto mutuo dominio, quia dominio in vno correspondet obligatio in altero, & econtrà. Quintò reperitur aliud mutuum ius proximum in corpore alterius, ortum ex dicto mutuo dominio, sicut in materiis aliorum contractuum. Sextò reperitur mutua proxima obligatio in his quæ pertinent ad prolis generationem, ex aduerso correspondens dicto mutuo iuri proximo, de quibus amplius dicemus Disputatione VII. Difficultate VII. Est autem tam dominium, & ius proximum, quàm obligatio radicalis & proxima, quid extrinsecum, siue reale siue rationis, vt pote proveniens ex signis, quorum ratio

formalis etiam est sita in extrinseco siue reali siue rationis. Tandem septimò reperitur vsus seu copula coniugalis.

In dicta ergo definitione matrimonij pro genere ponitur *coniunctio*, & pro differentia ponitur *maritalis* (id est ordinata ad prolis generationem) per quas dicta mutua radicalis obligatio, seu vinculum coniugum explicatur, & sufficienter, vt constat. Vnde reliquæ particule ponuntur ad maiorem declarationem. Dicitur enim, *inter legitimas personas*, quia dicta obligatio tantum contrahitur inter personas habiles, secundum leges: additur verò, *individuum vite consuetudinem retinens*, vt indissolubilitas dicti vinculi, seu dictæ mutue obligationis significetur.

Ex dictis constat, dicta definitione matrimonij, sumptum pro contractu, definiti non essentialiter, sed descriptiue; quia per illam explicatur mutua radicalis obligatio, quæ non est essentia contractus, sed eius primarius effectus, & quasi passio ab ipso inseparabilis: & matrimonium sumptum pro vinculo, essentialiter definiti, sicut hac definitione, *animal aptum ad videndum*, homo descriptiue, & *risibile* essentialiter definiuntur.

DIFFICULTAS II.

Quis consensus, seu quæ intentio requiratur ad essentiam & valorem contractus Matrimonij.

Conueniunt Doctores, ad essentiam & valorem contractus matrimonij aliquem consensum requiri, quia ex consensu & ex pactione exteriori, expressiua consensus, coalescit essentia huius contractus, sicut cuiuscumq; alterius; & non sufficere consensum vnus, sed requiri consensum vtriusq; contrahentis, vt definitum est ab Eugenio IV. in suo Decreto fidei, & definitum fuerat in cap. *Tua*. 26. de Sponsalibus. Et merito, quia contractus matrimonij est mutuus.

Et non sufficit, quod consensus iste sit quædam simplex voluntas, sed requiritur quod sit efficax intentio, vt significatur in dicto cap. *Tua*, quia per contractum matrimonij traditur dominium corporum, quod tradi nequit absque consensu efficaci. Et non sufficit, quod procedat ex quacumque deliberatione (ex qua procedere debet, vt sit translatiuus dominij, & inductiuus obligationis) sed requiritur, quod procedat ex plena, ad peccatum mortale sufficiente, quia contractus matrimonij est magni momenti, vt pote translatiuus dominij corporis in alteram personam ad commixtionem carnalem, & inductiuus grauis obligationis in ipso transferente dominium. Et non sufficit consensus,

- 6 seu intentio efficax traditionis dominij corporis tantum, in aliquo effectu perseverans virtualiter; sed requiritur actualis, & procedens ex actuali deliberatione dictæ traditionis: alias consensus non erit in se ipso humanus & liber, & ex ipso non posset oriri translatio humana dominij, & obligatio moralis, ut diximus Disp. I. Difficultate IX.

Vnde amentes, ebrii, dormientes, & pueri qui nondum ad perfectum usum rationis pervenerunt, non possunt valide contractum matrimonij celebrare, ex defectu plenæ deliberationis, quam dicimus requiri.

DIFFICULTAS III.

Utrum consensus, ad essentiam & valorem contractus Matrimonij requisitus, debeat ferri in mutuam corporum traditionem.

- 7 Conueniunt Doctores, ad essentiam & valorem contractus matrimonij requiri, consensum seu intentionem ferri in mutuam translationem dominij corporum, in ordine ad commixtionem carnalem, non minus quam pactionem ipsam exteriorem expressiuam consensus; quia dicta mutua translatio est ipse primarius effectus, & per se resultans ex contractu ipso matrimonij, & ad quem primario ordinatur: contractus autem matrimonij, sicut quicumque alius, essentialiter componitur ex consensu voluntatis, & ex pactione exteriori; ergo non minus consensus ipse, quam pactio exterior, ferri debet in mutuam translationem dominij corporum ad commixtionem carnalem, quamuis necessarium non sit in eam translationem expresse ferri, sed sufficit confuse tendendo, videlicet in id quod sit contractus matrimonij, & ex ipso resultat, confuse apprehensum, & non expressum adhuc pactione ipsa exteriori.

- 8 Vnde, qui à natiuitate simul est surdus & mutus, si sit videns, & perspicacis ingenij, poterit valide contrahere matrimonium; quia signis, visu perceptis, poterit percipere, contractum matrimonij, quem videt aliquando celebrari, aliquid fieri ordinatum ad commixtionem carnalem; ac proinde in id consentire, & de eo signis pacisci: secus verò si etiam sit cæcus, ut contra plures docet Sancius lib. I. disp. 8. quia defectu auditus & visus nequit adhuc confuse percipere contractum matrimonij, & eius primarium effectum.

DIFFICULTAS IV.

Utrum consensus, ad valorem contractus Matrimonij requisitus, debeat ferri in tria bona Matrimonij.

- 9 Supponimus, tria esse bona matrimonij, nempe perpetuitatem, prolem, & fidelitatem.

Hoc ergo supposito, conueniunt Doctores, ad contractum matrimonij essentialiter requiri, quod consensus seu intentio feratur, saltem implicite seu confuse, in perpetuitatem traditionis corporum; quia tantum traditio perpetua est effectus ipsius contractus, & non temporaria; quia hæc (utpote nociua proli, ad quam contractus ma-

trimonij suâ naturâ ordinatur) nequit fieri ab hominibus valide, fertur autem implicite in perpetuitatem, eo ipso quod contrahentes effecere intendunt quod ipso contractu fieri potest, aut quod solet ab aliis fieri.

Secundò conueniunt, ad naturam & valorem huius contractus non esse necessarium, quod consensus seu intentio feratur in alia duo bona, nempe in generandam prolem, & in seruandam fidem, quia hæc duo non sunt per ipsum consensum, & necessarium non est, quod consensus feratur in id quod non fit per ipsum; quia ipse, & pactio exterior, ex quibus contractus iste coalescit, tantum requiruntur ut mediis eis aliquid fiat.

Est tamen difficultas, An intentio contraria proli, ut intentio eam vitandi, & contraria fidelitati, ut intentio non reddendi debitum, & adulterandi, obstat naturæ & valori huius contractus.

Angelus v. Matrimonium, 2. nu. 23. Henriquez 11. de Matrimonio cap. 12. & Petrus Soto eximant, intentionem contrariam proli & fidelitati obstat valori huius contractus, ita ut si contrahatur animo impediendi generationem prolis, aut non seruandi fidem, non fiat valide; quia dicta duo, nempe generatio prolis, & seruare fidem, pertinent ad substantiam huius contractus; ergo intentio ipsis aut cuilibet ipsorum contraria impedit valorem illius.

Sancius lib. 2. disputat. 24. Egidius disputat. 14. Ochagavia dub. 4. & Fillucius existimant, intentionem contrariam proli & fidelitati non nocere valori contractus matrimonij, & merito; quia valor huius contractus non nocet, nisi intentio impossibilis cum intentione necessaria ad valorem illius: neutra autem intentio ex dictis est impossibilis cum intentione necessaria, quia ad valorem non est necessaria alia intentio, quam efficiendi id quod contractu ipso valido immediate efficitur; eo autem immediate & primario tantum efficitur mutua corporum traditio in ordine ad commixtionem carnalem, & mutua obligatio ipsi traditioni ex aduerso correspondens in altero; & quidquid aliud contractu ipso efficitur, est resultans ex ipsa traditione & obligatione, abique nouo aliquo consensu superaddito. Intentio autem tradendi mutuo corpora ad usum conjugalem, & ad hunc mutuo se obligandi, non est contraria intentio vitandi prolem, neque intentio non seruandi fidelitatem; sicut ipsum vitare prolem, & seruare fidelitatem, quæ sunt obiecta dictarum intentionum, non sunt impossibilia cum dicta mutua traditione & obligatione, quæ sunt obiecta intentionis necessariae ad valorem contractus matrimonij; quia quamuis vitare prolem, & non seruare fidem, sint violatio iuris traditi, & obligationis contractæ ex contractu matrimonij, & in hoc sensu sint contra illa; non tamen sunt impossibilia cum eis. Ex quo constat, Antecedens rationis aduersariorum esse falsum.

Sed an intentio se obligandi ad vitandam prolem, & ad non seruandam fidem, & deductio eorum in pactum, obstat valori matrimonij, examina-

bimus Disputatione VII.

DIFFICULTAS V.

Utrum consensus, ad valorem contractus Matrimonij requisitus, debeat ferri in copulam.

12 **C**onueniunt Doctores contra Michaëlem Medinam, non requiri, consentum seu intentionem contrahentium expresse ferri in copulam; quia ad valorem huius contractus sufficit, quod consensus expresse feratur in id quod per ipsum fit (imò in id tantum quod per ipsum immediate fit; quia quodcumque aliud necessario resultat ex effectu immediato, absque superaddito consensu;) copula autem non fit per contractum matrimonij.

Est ergo difficultas, An consensus debeat ferri implicitè seu tacite in illam, quia alij affirmant, & alij negant.

13 Circa hanc difficultatem, quæ potius est nominis quam rei, negari non potest, dictum consensum debere aliquo modo ferri in copulam; quia ferri debet directè in mutuam corporum traditionem in ordine ad copulam, & in mutuam obligationem radicalem ad eandem copulam, ac proinde aliquo modo debet ferri in copulam. Nihilominus quia copula non est effectus dictæ traditionis & dictæ obligationis, in quas consensus debet directè ferri, sed tantum est purum obiectum, aut extremum quod respiciunt; idè, quamvis consensus debeat ferri directè in dictam dominij corporum traditionem, & in dictam obligationem, non fit quod debeat ferri implicitè in copulam, sed tantum connotatiuè, indirectè, & in obliquo: quia id quod non est effectus, sed tantum purum obiectum, aut purum extremum, non implicatur & continetur in eo cuius est obiectum & extremum.

14 Ex quo fit, intentionem contrariam copulæ, id est, non utendi matrimonio, non nocere valori contractus matrimonij, vt docent communiter Doctores; quia dicta intentio non est impossibilis cum intentione tradendi dominium corporis ad dictum vsum, & se obligandi ad illum; quæ sufficit ad valorem contractus matrimonij: quia dicta traditio & obligatio est sufficiens materia substantialis contractus matrimonij, & effectus immediatus illius, ex quo semel posito, necessario oriuntur reliqui effectus, si alij sunt.

DIFFICULTAS VI.

Utrum contractus Matrimonij possit fieri absque consensu contrahentium.

Conueniunt Doctores, contractum matrimonij nulla potentia, adhuc Dei, fieri posse absque mutuo contrahentium consensu; quia contractus iste, sicut quilibet alius, essentialiter coalescit ex dicto consensu, & ex pactione exteriori, sicut homo ex anima rationali & ex corpore.

Est tamen difficultas, An status ipse matrimonialis, qui transacto contractu permanet, possit fieri absque consensu contrahentium.

15 Et Primò est difficultas, An possit fieri à Republica humana. Ratio difficultatis pro parte affirma-

tua, defumitur ex cap. *Is qui fidem*. 3. de Sponsalibus, ubi decernitur, sponsalia transire in matrimonium per copulam subsequutam; & ex cap. final. de Conditionibus apposit. ubi decernitur, matrimonium sub conditione impossibili contractum, esse validum; & tamen in his duobus casibus sæpè deficit consensus contrahendi: ergo Respublica saltem Ecclesiastica potest absque coniugum consensu eos matrimonialiter coniungere.

Nihilominus conueniunt Doctores, statum matrimonialem non posse absque consensu contrahentium fieri à Republica adhuc Ecclesiastica. Ita Sancius disput. 27. & Egidius disp. 24. dub. 5. & merito: quia Respublica tantum habet potestatem supra res & corpora ciuium, quatenus publico bono expedit; bono autem publico non expedit, vt vir & femina contra eorum voluntatem matrimonialiter coniungantur; quia matrimonia ita facta sæpè haberent infelices exitus. Et sanè in Republica humana nondum agnita est dicta potestas, sed tantum ad compellendum ad contrahendum voluntariè, quando est causa iusta ad id.

In dictis autem capitibus pro parte affirmatiua adductis, non decernitur, matrimonia illa esse valida, adhuc deficiente coniugum consensu, sed tantum dicitur, habenda esse vt valida; quia in eis casibus Ecclesia præsumit contrahentes matrimonialiter consensisse, & id ita vehementer præsumit, vt nullam admittat probationem in contrarium.

Secundò est difficultas, An possit fieri à Deo. Conueniunt Doctores, Deum posse feminæ tradere dominium corporis viri ad commixtionem carnalem, & contra viro dominium corporis feminæ ad eandem, absque eorum consensu: quia Deus est omnium, etiam corporum, verus dominus, non minus quam ipsi contrahentes, imò est supremus & independens: ergo independentè ab eorum consensu potest dictum mutuum dominium tradere, quod ipsi possunt.

Est tamen difficultas, An etiam independentè à contrahentium consensu possit à Deo fieri vinculum ipsum matrimonij.

Sancius lib. 2. disputat. 26. Filliucius cap. 3. & Ochagavia Tract. 2. quæst. 8. partem negatiuam tuentur. Primò, quia consensus coniugum est de essentia status & vinculi matrimonialis. Secundò, quia vinculum matrimonij est mutuum animorum vinculum; ergo nequit fieri absque mutuo animorum consensu. Tertiò, quia vinculum matrimonij est relatio quadam, confluens ex mutuo coniugum consensu, tamquam ex fundamento; ergo nequit absque illo fieri à Deo, sicut neque paternitas in aliquo absque generatione ab eo proveniente. Quarto, quia status Religiosus nequit à Deo in aliquo fieri absque eius consensu libero, ergo neque status matrimonialis.

Valentia verò disp. 10. quæst. 3. punct. 1. Henriquez 11. de Matrimonio c. 1. & Egidius disp. 24. dub. 5. partem affirmatiuam tradunt, & merito: quia vinculum matrimonij, vt diximus Difficul. 1. nihil aliud est, quam mutua radicalis obligatio, ex aduerso correspondens mutuo dominio corporum, qua coniuges manent mutuo colligati seu obligati in ordine ad commixtionem carnalem. Deus autem, vt iam diximus, & admittit aduersarij, vt pote omnium, etiam corporum dominus supremus & independens, potest independentè

à coniugum consensu tradere & transferre mutuum dominium corporum eorum; ergo etiam vinculum ex aduerso correspondens dicto mutuo dominio translatum; quia eo ipso, quod uni traditur dominium corporis alterius, huic alteri necessario concomitanter inest obligatio respectu illius cui traditum est dominium.

- 18 Ex quo deducimus, statum matrimonialem relictum, & permanentem transacto contractu matrimonij, non consistere in solo vinculo, sed coalescere ex vinculo ipso (consistente in dicta mutua obligatione) & ex dicto mutuo dominio.

Ad primam ergo rationem aduersariorum negamus, consensum esse de essentia status & vinculi matrimonialis, sed tantum esse causam efficientem illius, quauis sit de essentia contractus matrimonij.

Ad secundam respondemus, vinculum matrimonij dici vinculum animi, non quia essentialiter consistat in animorum vnione (alias vinculum non perseveraret inter coniuges animo dissidentes) aut quia necessario & essentialiter dependeat ab animorum consensu; sed quia solet esse occasio mutui amoris.

Ad tertiam concedimus, vinculum matrimonij esse relationem (quamuis non intrinsecam, sed extrinsecam) confluenter proximè ex mutuo coniugum consensu; posse tamen confluere, & non minus, ex sola voluntate & consensu Dei, qui etiam est dominus corporum contrahentium omnino in dependens ab ipsis.

- 19 Ad quartam concedimus, Deum non posse se solo absque consensu Religiosi in eo efficere Religiosum statum (ut modò est) consistentem in obligatione fidelitatis Religiosæ seu sacræ, ortæ ex voto; quia ex solo voto oriri potest, & votum nequit fieri absque consensu vouentis: potest tamen se solo efficere statum matrimonialem, absque coniugum consensu; quia status ille consistit in obligatione iustitiæ ad commixtionem carnalem, & in dominio cui correspondet ea obligatio, quæ oriuntur ex consensu dominorum corporum, & quia Deus etiam est dominus corporum coniugum melius quam ipsi, & ab ipsis in dependens, idcirco ipse solus absque eorum consensu, seu independentem ab eo, potest dictum dominium tradere, & dictam obligationem inducere.

- 20 Addunt nonnulli ex his qui nobiscum sentiunt, Deum de facto primos parentes matrimonialiter coniunxisse absque eorum consensu, iuxta illud Matth. 19. *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* Id tamen credendum non est, ut aduertunt Sancius & Egidius, quia non expediebat, matrimonium primorum parentum, quod erat initium, & futurum erat norma aliorum quæ fiunt ex consensu coniugum, fieri absque illorum consensu: illud autem Matth. 19. generaliter de omni matrimonio dicitur, ut deducitur ex contextu; non quia Deus se solo efficiat vinculum matrimonij, sed quia Deus excitauit ad celebranda matrimonia, & eorum celebrationem approbavit & approbat.

Sancius.
Egidius.

DIFFICULTAS VII.

Utrum qui falsò existimat se esse inhabilem ad contractum Matrimonij, possit habere consensum sufficientem ad valorem illius.

- 21 Supponimus (in quo nequit esse controversia) Deum, quia ita falsò existimat sibi esse aliquod

impedimentum dirimens, ac proinde se esse inhabilem, ut habeat formidinem oppositæ partis, posse habere consensum sufficientem ad valorem contractus matrimonij; quia tunc potest habere consensum seu intentionem efficacem tradendi dominium sui corporis, & se obligandi sub conditione, si sit habilis, & possit; quia tunc concipit, fortasse se esse habilem, & posse; hæc autem intentio sufficientem est ad contractum matrimonij, quia est efficax, & sub conditione de præsentī vera & subsistente.

Difficultas tamen est, An is, qui firmiter absque formidine seu habitatione credit se esse inhabilem ad matrimonium, possit habere consensum sufficientem ad valorem illius.

Sancius l. 2. disp. 33. & Conarruias 4. Decret. p. 2. c. 3. §. 7. partem affirmatiuam tuerentur; quia illa talis potest habere intentionem seu consensum efficacem sub conditione, si forte possim, quæ sufficientem est; sicut etiam hæreticus, qui absque formidine existimat Baptismum non esse Sacramentum, potest valide baptizare; quia potest baptizare sub conditione, si forte sit Sacramentum.

Naturus verò c. 22. n. 96. & Egidius disp. 24. partem negatiuam tradunt, & merito: quia nemo potest leno & efficaciter intendere id, quod absque formidine aliqua credit esse impossibile; & non solum non potest absolute, sed neque sub conditione, si forte possim; quia non concipit forte possit, si formidaret, ergo eius animus nequit in id leni & efficaciter ferri, adhuc sub dicta illa conditione.

Hæreticus verò, quamuis omnino & absque formidine existimet Baptismum non esse Sacramentum, potest valide baptizare, non quia possit sub dicta conditione, quia verè non potest; sed quia stante iudicio illo firmo, intendere potest efficere quod Christus instituit, aut quod Ecclesia facit, quidquid illud sit; quod sufficit ad valorem Baptismi, quia eo ipso confusè intendit efficere Sacramentum, quia in eo obiecto, nempe quod Christus instituit, aut quod Ecclesia facit, confusè, continetur efficere Sacramentum: qui verò omnino absque formidine credit se non posse accipere Mariam, v.g. in vxorem, non potest his verbis, *Accipis in meam*, intendere eam in vxorem accipere, non solum expresse, sed neque confusè; quia nequit intendere aliud obiectum in quo istud continetur confusè.

DIFFICULTAS VIII.

Utrum ad valorem contractus Matrimonij requiratur, quod consensus actus sit vtriusque sit simul tempore.

Conueniunt Doctores contra Panormitanum & Antonium de Butrio, ad valorem contractus matrimonij non requiri, quod consensus actus sit vtriusque contrahentis sit simul quasi continuè, & unus statim post alterum; quia parua distantia inter vtrumque non nocet simultati morali, quæ sufficit ad valorem huius contractus, qui est quoddam vnum morale.

Est tamen difficultas, An ad valorem huius contractus necessarium sit, quod non sit magna distantia inter vtrumque consensum.

Sorus in 4. dist. 27. q. 1. a. 3. Sancius l. 2. disp. 32. §. 1. Conarruias 4. Decret. 2. p. c. 4. Henriquez 1. de Sacram. Matrimonio, c. 3. Basiliius lib. 2. c. 16. & Bartholomæus Ledefina de Matrimonio, dub. 17. docent, quod requiritur

requiri quod non sit magna distantia inter consensum actualem vnius, & consensum actualem alterius; quia post magnam distantiam non remanet nec durat moraliter consensus prior; ac proinde ex priori consensu multum distans à posteriori, & ex posteriori, non potest actu fieri contractus matrimonij, qui ex consensu vtriusque essentialiter coalescit. Discrepant tamen isti Doctores in taxanda distantia, quæ valori huius contractus obstat: quia Sotus existimat, distantiam septennij obstat; Henriquez distantiam biennij, Ledesma distantiam vnius anni, Sancius verò taxationem distantie obstantis remittit arbitrio prudentis, attentis peculiaribus circumstantiis. Qui omnes supponunt, distantiam minorem ea quæ ab ipsis assignatur, non obstat valori matrimonij.

Sotus.
Henriquez.
Ledesma.
Sancius.

25
Maior.
Nauarrus.
Egidius.

Maior verò in 4. dist. 27. q. 1. Nauarrus cap. 22. n. 80. & Egidius disp. 24. dub. 7. docent, nullam temporis distantiam inter consensum actualem vnius, & inter consensum actualem alterius, quævis maximam, obstat valori contractus matrimonij, dum prior consensus permaneat saltem habitualiter, & merito: quia consensus, quamvis solum habitualiter permanens, sufficit ad effectum contractus matrimonij, nempe ad traditionem domini corporis ad usum coniugalem, & ad inductionem obligationis ad illum; ergo sufficit ad perficiendum contractum ex quo oritur dictus effectus. Consequentia patet. Antecedens autem probatur, nempe quod consensus tantum habitualiter permanens sufficiat ad dictum effectum, quia effectus iste tantum consistit in extrinseca relatione, siue reali siue rationis; hæc autem sufficienter potest consurgere ex consensu multò antea emissò, postea posito consensu alterius, sicut etiam ad applicandum valorem Sacrificij pro aliquo, sufficit intentio seu consensus multò antea præcedens, habitualiter tantum perseverans, ut diximus Tractatu de Sacramentis in communi. Quamvis, ut in eo Tractatu diximus, ad efficiendum ipsum Sacrificium, & ad efficiendum quodcumque Sacramentum, sit necessaria intentio perseverans saltem virtualiter in aliquo effectu, derivato ex ea intentione, media electione perseverante, procedente ex ipsa intentione. Ratio autem disparitatis inter intentionem effectus Sacrificij & Sacramenti ex vna parte, & inter intentionem applicationis Sacrificij, & consensum seu intentionem matrimonialem ex altera, est, quia intentiones efficiendi Sacrificium, & efficiendi Sacramentum, sunt factiue operationum realium: v.g. intentio efficiendi Sacrificium, est intentio proferendi verba consecrationis, & intentio efficiendi Sacramentum, est intentio proferendi verba, & sæpe etiam efficiendi alteram actionem physicam, ut abluendi, aut vngendi: dictæ autem operationes reales nequeunt fieri ex intentione, nisi physice existente, aut in se, aut in aliquo effectu derivato ex illa modo supra dicto: intentio verò applicandi valorem Sacrificij non est factiua alicuius actionis realis, quæ debeat ex ipsa intentione procedere, sed tantum est applicatiua valoris, quod sit sufficienter ex eo solum, quod celebrans velit fructum sui Sacrificij (tunc aut postea ex alia intentione efficiendi) prodesse alicui: ad quod sufficit, quod præcesserit, & non sit reuocata. Intentio etiam seu consensus matrimonialis, non est factiua alicuius actionis realis, quæ debeat ex ipsa intentione procedere, sed tantum est traditiua domini corporis ad usum coniugalem,

& inductiua obligationis corporis ad illam, quæ consistunt in extrinseca relatione, seu respectu: ad quod, ut diximus, sufficit ipsa intentio tradendi dominium corporis ad usum coniugalem, & ad eum se obligandi, quamvis præterita sit, & non maneat nisi habitualiter.

Sed quamvis ad contractum matrimonij sufficiat consensus præcedens habitualiter, ad faciendum tamen Sacramentum matrimonij, seu ut dictus consensus & expressio illius fiant Sacramentum, requiritur (sicut ad efficienda alia Sacramenta) quod consensus & eius expressio fiant ex intentione efficiendi illud Sacramentum, quæ intentio requiritur esse saltem virtualiter, quando elicitur consensus, & exterius exprimitur, sicut intentio aliorum Sacramentorum: semel tamen elicto consensu, & facta exteriori expressione ex dicta intentione Sacramentali, postea quando aduenit consensus alterius, & expressio illius ex intentione saltem virtuali efficiendi Sacramentum, quamvis multò postea eliciatur consensus, & fiat expressio illius ex dicta intentione, non tantum fiet contractus matrimonij, ut diximus, sed etiam fiet Sacramentum; quia fit ex intentione, siue actuali siue virtuali efficiendi Sacramentum, ut supponimus.

Addidimus, dum prior consensus permaneat saltem habitualiter; quia si aliquo modo saltem habitualiter non permaneat, sed omnino desinat esse, non potest ad contractum, qui postea, adueniente consensu alterius, perficiendus erat, pertinere. Desinit autem prior consensus permanere omnino adhuc habitualiter, quando reuocatur, siue expresse, ut patet; siue implicite, ut quado, postquam consentit in vnam personam, consentit in alteram: & etiam quando consensus in suo elici fuit limitatus, siue expresse siue implicite usque ad aliquod tempus, desinit permanere adhuc habitualiter post tempus illud ad quod usque fuit limitatus. Quoties autem quis consentit, & non expresse in perpetuum, nec tempus aliquod determinatum suo consensui præscribit, censetur implicite tempus aliquod limitatum suo consensui præscribere: quia nullus est qui velit perpetuo consensum alterius expectare, & quoad hoc suspensus manere. Quantum autem tempus censendum sit à quolibet fuisse præscriptum, prudentis arbitrio, attentis circumstantiis, pensandum est: quia aliquando longum, etiam ubi Tridentinum viger, ut quando quis per epistolam consentit in procul absentem; & aliquando breue, aut brevissimum, ut quando quis consentit in præsentem, à qua citò aut statim expectat consensum. Qui vero consentit in eam quæ hunc consensum, non eo ipso, quod ignoranter perseverat in eo matrimonio, censetur perseverare in priori consensu seu intentione contrahendi (quidquid dicant Sancius & Egidius) quia ea perseverantia non renouat dictam intentionem seu consensum, quia ea perseverantia non intendit contrahere, quia credit contractum iam fuisse perfectum; ac proinde tantum censendum est ab eo fuisse præscriptum tempus illud, quod, attentis aliis circumstantiis, censetur ab eo præscriptum. Unde si consentit in præsentem, censendum est breue aut brevissimum tempus suo consensui præscripsisse.

28

29

30

DIFFICULTAS IX.

Quomodo renouandus sit contractus Matrimonij, nullus ex defectu consensus veri, aut legitimi.

Supponimus (in quo conueniunt Doctores) ad reuoluidandum contractum matrimonij, nullum ex defectu veri consensus, siue in utroque contrahente, siue in vno tantum, quia vterque, aut tantum vnus, solis verbis fidei absque consensu contraxit, requiri, quod ille cui defuit consensus, siue vterque, siue tantum vnus, de nouo consentiat; quia contractus matrimonij nequit absque consensu vero vtriusque fieri. Imò etiam requiritur, quod consensus de nouo elicitus, exterius exprimitur, non solum quando vni tantum defuit consensus, vt contra Sancium li. 2. disp. 32. aduertunt *Ægidius* disput. 24. dub. 10. & *Basilius* lib. 4. cap. 24. sed etiam quando defuit vtrique, vt docent *Sancius* & *Basilius*: quia expressio exterior antiqua exhibita, quando fuit fictio consensus, nequit esse expressio consensus postea elicit.

Ægidius.
Basilius.
Sancius.
Basilius.

Supponimus Secundo, (in quo conueniunt Doctores) ad reuoluidandum contractum matrimonij nullum, quia consensus elicitus non fuit legitimus, & sufficiens, siue in utroque siue tantum in vno, vel ob metum grauem in utroque, vel tantum in vno, vel ob aliud impedimentum dirimens, requiri, quod postea, cessante causa nullitatis, ille cui defuit legitimus consensus, non solum quando vni (in quo conueniunt Doctores) sed etiam quando vtrique, renouent consensum, etiam alter qui ignorat nullitatem. In quo contra nonnullos, existimantes, tunc non esse necessarium, quod ignorans nullitatem renouet consensum, conueniunt *Sancius* & communiter Doctores, & merito: quia antiquus consensus, etiam alterius ignorantis nullitatem, quamuis fuit verè elicitus, fuit tamen nullus & illegitimus: ergo quamuis postea, quando cessat causa nullitatis, perseveret habitualiter, nequit legitimari & validari; quia non manet in se ipso, sed præterit. Imò etiam requiritur, quod exterior expressio renouetur, non tantum quando vni defuit consensus legitimus, vt contra *Sancium* aduertunt *Ægidius* & *Basilius*, sed etiam quando vtrique defuit, vt contra *Vera-cruz* in Append. ad Spec. art. 44. conc. 3. aduertunt *Sancius*, *Ægidius* & *Basilius*.

Ægidius.
Basilius.
Sancius.
Ægidius.
Basilius.

His ergo suppositis, difficultas est, An ad reuoluidandum contractum matrimonij nullum, quia vni defuit consensus verus aut legitimus, sufficiat quod iste renouet consensum, absque eo quod alter, qui verè & legitime consensit, iterum de nouo consentiat.

Sancius lib. 2. disput. 32. *Ægidius* disput. 24. dub. 10. *Henriquez* lib. 11. cap. 10. & *Nauarrus* cap. 22. num. 80. & alij docent, sufficere, quod ille, cui defuit consensus verus aut legitimus, de nouo consentiat, absque eo quod alter iterum de nouo consentiat; quia consensus illius, qui verè & legitime consensit, perseverat habitualiter; ergo accedente de nouo consensu illius qui fidei aut legitime consensit, fiet nouiter contractus matrimonij; quia ad huius valorem sufficit, quod posterior consensus adueniat, quando prior consensus perseverat.

Sancius.
Ægidius.
Henriquez.
Nauarrus.

Bartholomæus Ledesma de Matrimonio dicitur bio 19. *Felinius* in cap. Ex parte Decani, de Relictis, Paulus Comitulus lib. 1. Respons. Moral. quæst. 120. & *Basilius* lib. 4. cap. 24. docent, & merito, non sufficere, quod ille, cui defuit consensus verus aut legitimus, de nouo consentiat; sed necessarium esse, quod vterque de nouo consentiat. Et id esse necessarium, in quodam particulari casu, in quo vni defuit consensus verus, qui fidei consensit, respondit *Clemens VIII.* Rectori Romanæ Pœnitentiariæ nostræ Societatis, vt ex Paulo Comitolo refert *Basilius*. Ratio autem huius doctrinæ desumitur ex Difficultate præcedenti: quia scilicet consensus illius, qui verè & legitime consensit, cessat omnino, adhuc habitualiter, permanere, statim ac alter fidei aut legitime consensit, quia qui verè & legitime consensit, tantum consensit, saltem implicite, vsque ad tempus, in quo alter fidei aut legitime consensit, & non ad vterius & longius tempus; quia iam omnino superfluum iudicatur, aut saltem, ex quo alter fidei aut legitime consensit, absque dubio, qui verè & legitime consensit, desinit ab eo consensu, seu intentione, & voluntate contrahendi; quia credit contractum iam esse perfectum: ergo vt reuoluidetur de nouo contractus matrimonij, necessarium est vtrumque iterum de nouo consentire, ac proinde etiam quod vterque de nouo exterius exprimat consensum; quia nemo antiqua expressione exprimit nouum consensum. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

Observandum est, vt optime *Sancius* libro 1. disputat. 11. eum, qui fidei contraxit (& idem et de eo qui illegitime sciens) tantum teneri ad reparandum damnum ex dicta fictione secutum, & non ad verè contrahendum, nisi quando damnum est notabile, & non possit reparari nisi contrahendo.

DIFFICULTAS X.

Vtrum ad reuoluidandum contractum Matrimonij nullum, necessarium sit, eum qui iterum est consensurus, aut fieri consensum nullitatis.

Difficultas hæc procedit de eo contrahente, qui ad reuoluidandum matrimonium nullum, iterum consensurus est, an scilicet possit satisficienter consentire, quando ignarus est nullitatis dicti matrimonij.

Caeteranus Tom. 1. Opusc. tract. 12. quæstione 1. Sotus in 4. distinct. 28. quæst. 1. artic. 2. *Petrus Ledesma*, *Angelus*, & plures alij docent, contra nullo ignorari nullitatis, etiam absque formidine nullitatis, posse sufficienter consentire ad reuoluidandum contractum; ac proinde sufficere, vt qui consensit nullitatis, inducat ignarum, vt qui maioris amoris causa renouent consensum, id est, dicendo mutuo, Ego te accipio in coniugium, aut in signum consensus se amplexando: qui huic consensui nihil videtur deficere vt sit satisficiens, cum sit consensus personæ habitus, quo consentit in traditionem corporis. Imò nonnulli consentit in traditionem corporis. Imò nonnulli ex Auctoribus huius opinionis addunt, contractum matrimonij dicto modo nullum, reuoluidari

copula affectu maritali habita, quamvis alter nullitatem ignoret; quia copula videtur sufficiens signum consensu coniugalitatis. Et eadem ratio currit, ut reualidetur copula dicto modo habita, etiam si uterque ignoret nullitatem.

Nauarrus. Nauarrus verò cap. 22. num. 47. & 80. *Conaruias.* Conaruias 4. Decretal. p. 2. cap. 4. nu. 5. *Henriquez.* Henriquez 11. de Matrimonio cap. 3. *Basilii.* Basilii lib. 4. cap. 25. *Paulus.* Paulus Comitulus lib. 1. Respons. moralium, q. 120. & plures alij docent, omnino ignarum nullitatis, non posse sufficienter consentire ad reualidandum matrimonium nullum, ac proinde necessarium esse, fieri consensum nullitatis (quod respondit Clemens VIII. dicto Reclori Romanæ Prænitentiariæ, in casu nullitatis matrimonij, ex defectu veri consensu in vno.) & merito; quia tunc non aliter reualidandus est contractus, quam efficiendo contractum de nouo quoad omnia, quia quoad nihil fuit validus, vel si tunc fuit aliquid validum, iam non perseverat. Ergo ad illum reualidandum, requiritur intentio tradendi dominium corporis de nouo, & de nouo se obligandi; quia absque hac intentione nequit validè fieri contractus. In eo autem qui caret notitia nullitatis, sed credit fuisse validum, nequit esse intentio de nouo tradendi dominium corporis, & se obligandi, adhuc sub conditione, si forte contractus fuit nullus, quia ille talis non concipit fortè fuisse nullum; imò conditionem hanc iudicat impossibilem: ergo ad reualidandum dictum contractum requisita est notitia aliqua nullitatis. Sufficit tamen notitia formidolosa, qua quis iudicat fortasse contractum fuisse nullum; quia hæc sufficit, ut sic formidolosè iudicans, intendat seriò tradere dominium sui corporis, & se obligare sub hac conditione, si fortè non est traditum, vel si fortè contractus fuit nullus; quæ conditio in nostro casu est vera & subsistens, & eam non iudicat impossibilem.

37

Et eadem proportionem ad reualidanda sponsalia à principio nulla, defectu consensu, siue veri siue legitimi, necessaria est, in eo qui iterum consensurus est, notitia aliqua, saltem formidolosa, nullitatis; quia est necessarius nouus consensus nouiter conferendi alteri ius in corpus proprium, qui nequit seriò haberi absque aliqua notitia nullitatis, imò etiam requiritur, quòd tunc signo aliquo exteriori exprimat: ad quòd non sufficit copula adhuc spe matrimonij habita; quia copula non est signum dicti consensu, imò neque consensu coniugalitatis, ut dicemus Difficultate XIV.

38

Ad rationem ergo aduersariorum respondemus, consensui illius, qui caret omni notitia adhuc formidolosa nullitatis, deficere quòd sit efficax, & seriò habitus tradendi de nouo dominium corporis, adhuc sub conditione; quia id iudicat impossibile, & tantum potest habere consensum quò approbet & ratificet contractum præteritum, quò consensu nihil fit, quia contractus præteritus, qui eo approbatur, fuit nullus. Vnde necessarium est, quòd ignarus nullitatis moneatur, aut saltem reddatur suspectus nullitatis, ut sufficienter renouet consensum.

39

Addimus, quòd quamvis omnino ignarus nullitatis posset sufficienter consentire, consensus tamen non posset sufficienter exprimi copula ipsa; quia hæc non est signum sufficiens consensu coniugalitatis, ut dicemus Difficultate XIV.

DIFFICULTAS XI.

Virum ad reualidandum contractum Matrimonij nullum, coram Parocho & aliis testibus celebratum, necessarium sit iterum coram Parocho & aliis testibus contrahere.

Conueniunt Doctores, ad reualidandum matrimonium publicè & plenè probabile nullum, quamvis coram Parocho & aliis testibus celebratum, necessarium esse illud iterum coram Parocho & aliis testibus celebrare; quia ex eo matrimonio, non reualidato coram dictis, possunt oriri incommoda, quæ Tridentinum suo decreto intendit impedire; quia coniuges, post reualidationem non factam coram Parocho & aliis testibus, poterunt se deserere, & cum aliis contrahere, absque eo quòd Ecclesia eis possit resistere; quia prior contractus fuit publicè nullus, & posterior, vtpote factus absque præsentia actorum, non potest ab Ecclesia iudicari validus, ex defectu probationis requisitæ à Tridentino faciendæ, testimonio videlicet Parochi & aliorum testium.

Est ergo difficultas, An, quando prius matrimonium celebratum coram Parocho & aliis testibus, fuit nullum occultè, ob defectum consensu occultum, aut ob impedimentum aliquod occultum, necessarium sit ad reualidationem illius, quòd iterum coram Parocho & aliis testibus celebratur.

Palacios in 4. distinct. 27. quæst. 1. *Gutierrez.* Gutierrez lib. 1. Quæst. can. cap. 18. Bartholomæus Ledesma dub. 17. & Basilii lib. 5. cap. 6. partem affirmatiuam tuerunt; quia post Tridentinum, ubi publicatum est, matrimonia absque præsentia Parochi & aliorum testium facta irritantur; ergo ut matrimonium, quòd cessante impedimento de nouo contrahitur, validè contrahatur, seu reualidetur, necessarium est quòd fiat coram Parocho & aliis testibus.

Et confirmatur, quia in Diplomate cruciato conceditur facultas Commissario dispensandi, ut similia matrimonia possint de nouo occultè celebrari; & aliquando Pontifex dispensauit, & Clemens VIII. dispensauit in matrimonio illo particulari, relato Difficultate IX. ergo absque dispensatione nequit fieri sic.

Rebellus lib. 2. quæst. 9. Henriquez 11. de Matrimonio, cap. 3. Sancius lib. 2. disp. 27. & Egidius Henriquez disp. 24. dub. 10. partem negatiuam tradunt, quam etiam tradit Nauarrus in Summa cap. 22. num. 7. (ubi refert Pium V. ita declarasse) & merito; quia in Tridentino sess. 24. c. 1. de Reformat. matrim. ubi irritantur matrimonia facta absque præsentia Parochi & aliorum testium, tantum intenduntur irritari, & tantum irritantur (ut ex ipso deducitur) matrimonia clandestina, quæ antiquo iure prohibita erant, & ex quibus oriri poterant incommoda, præsertim quòd post similia matrimonia contracta possint coniuges se deserere, imò & cum aliis contrahere, absque eo quòd Ecclesia possit illis resistere; sed antiquo iure non erat prohibitum, matrimonium, in facie Ecclesiæ inualidè celebratum ob impedimentum occultum, iterum clàm reua-

40

Palacios.
Gutierrez.
Bar. Ledes.
Basilii.

41

Rebellus.
Henriquez.
Sancius.
Egidius.
Nauarrus.

Trident.

42

reualidare: neque ex matrimonio absque Parocho & aliis testibus reualidato, quando antea fuit coram illis contractum, oriri possunt incommoda praedicta, absque eo quod Ecclesia possit resistere; quia Ecclesia resistere potest, & resistet, & non permittit coniuges se deserere, nec cum aliis contrahere; cum nullitas prioris matrimonij coram Parocho & aliis testibus celebrati, nequeat plenè probari; quia defectus aut impedimentum, ob quod fuit nullum, est occultum, ut supponimus: ergo matrimonia, quamvis post Tridentinum, & ubi publicatum est, coram Parocho & aliis testibus inualidè celebrata ob defectum aliquem aut impedimentum occultum, validè iterum celebrantur absque noua praesentia Parochi & aliorum testium; quia praesentia antiqua in casu impedimenti aut defectus occulti sufficit ad impedienda dicta incommoda.

43 Ut ergo ad reualidandum matrimonium, antea nullum, non sit necessarium iterum coram Parocho & aliis testibus contrahere, non sufficit quod defectus aut impedimentum sit non publicum, ut indicat Nauarrus, dum absolute ait, matrimonium dictum non esse iterum coram Parocho & aliis testibus celebrandum; nec sufficit, quod defectus aut impedimentum, quamvis sit plenè probabile, non sit plenè probandum, aut quod non sit periculum quod plenè probabitur, ut docent Henriquez & Rebellus, sed quod verè non sit plenè probabile: quia si est plenè probabile, per duos videlicet testes omni exceptione maiores, eo ipso ex posteriori matrimonio possunt oriri dicta incommoda, absque eo quod Ecclesia possit resistere, ex defectu probationis à Tridentino requisitae, faciendae testimonio Parochi & aliorum testium.

Henriquez
Rebellus.

44 Ad rationem ergo in oppositum constat, in Tridentino tantum irritari matrimonia facta absque praesentia Parochi & aliorum testium, sufficiente ad impedienda dicta incommoda; ad hoc tamen sufficit praeterita praesentia seu assistentia ad contractum praeteritum, nullum ob defectum, qui non potest plenè probari. Et ad confirmationem, concessio Antecedenti, negamus consequentiam; quia in Basilis non raro conceduntur aliqua non prohibita, neque irritata, & in eis à Pontificibus dispensatur, quando est difficultas aliqua an sint prohibita, aut irritata (ut verè est circa hanc rem) ut ita conscientiae pacentur.

DIFFICULTAS XII.

Verum ad essentiam & valorem contractus Matrimonij necessarium sit signum externum, expressiuum consensus interni.

45 Conueniunt Doctores, ad contractum matrimonij esse aliquo modo necessaria signa externa, exprimentia mutuum consensum, ut constat ex decreto Eugenij IV. habito in Concilio Florentino post vltimam sessionem, & etiam ratione; quia contractus ipse fit ab hominibus: ut autem homines contrahant, sunt aliquo modo necessaria signa externa, ut eis proferant suos consensus, qui sunt essentialiter requisiti ad naturam & valorem contractus. Est tamen difficultas, quomodo signa externa sint necessaria.

Maiores in 4. distinct. 26. quaest. 1. docet, signa externa non esse necessaria ad essentiam & valorem contractus matrimonij: esse tamen conditionem necessariam ad hoc, quod consensus mutuos contrahentium vtrique innotescat. Quod etiam satis indicat Ochagavia Tract. 2. quaest. 9. & probabiliter censet Vera-cruz 1. p. Speculi art. 3. & deduci videtur ex cap. Cum locum. 14. de Sponsalibus, dum dicitur, *Matrimonium solo consensu contrahitur.* & ex cap. Tunc. 25. eodem tit. dum dicitur, matrimonium in veritate contrahi per legitimum viri & mulieris consensum, sed sunt necessaria verba quantum ad Ecclesiam.

Sancius l. 2. disp. 3. Aegidius disp. 24. dub. 8. Basilus l. 2. c. 6. & communiter Doctores docent, signa externa esse necessaria ad naturam & valorem contractus matrimonij, & absque illis non esse verum contractum, quamvis Deus reuelat mutuum consensum vtriusque eisdem: & merito, quia est contractus humanus, seu pactio humana; homines autem pacisci non possunt solis consensibus internis absque signis externis; ergo tam signa externa quam consensus pertinent ad essentiam contractus matrimonij, sicut anima interna & corpus exterius ad essentiam hominis.

Ex quo etiam constat, signa externa essentialiter requiri ad contractum matrimonij in ratione Sacramenti, in quo Doctores conueniunt; quia contractus ipse institutus est à Christo Domino in Sacramentum, ut dicemus Difficultate xv. Quod etiam est verum in contractu matrimonij per procuratores celebrato, quia nequit essentialiter perfici absque verbis aut aliis signis procuratorum.

In duobus autem capitibus adductis pro aduersariis non condistinguitur consensus internus à signis externis, neque haec ab essentia contractus excluduntur. Sed in cap. Cum locum. condistinguitur consensus liber, à consensu qui per metum praestatur, & dicitur hunc non sufficere, bene tamen priorem. Et in cap. Tunc. condistinguitur consensus verbis expressus, ab illo qui nutibus exprimitur, & dicitur per quemlibet posse fieri matrimonium, quamvis verba sint necessaria, ut clare constat Ecclesiae.

DIFFICULTAS XIII.

Verum ad naturam & valorem contractus Matrimonij sufficiat quodlibet signum externum expressiuum consensus.

Difficultas tantum procedit in his qui loqui possunt; quia in mutis conueniunt Doctores, non esse necessaria verba, sed sufficere quaecunque alia signa, ut constat ex cap. Cum apud. 23. & ex cap. Tunc. 25. de Sponsalibus.

Circa difficultatem ergo Richardus in 4. distinct. 27. artic. 1. quaestio. 1. Bartolus l. Nuptiae vnic. ff. De Regulis Iuris, & plures alij Iurisperiti, quos Sancius refert ubi infra, docent, in his qui loqui possunt, verba esse necessaria ad valorem contractus matrimonij, non ex Iure naturali, neque diuino Christi, sed Ecclesiastico; quia id dicitur cernitur aut supponitur decretum in dicto. Tunc, dum dicitur, verba esse necessaria quantum ad Ecclesiam.

Vasquez disp. 3. cap. 7. Sancius lib. 2. disp. 31. Aegidius disp. 24. dub. 8. Basilus lib. 2. cap. 7. & communiter Theologi docent (& bene) ad valorem contractus matrimonij, etiam in potentibus loqui, non esse necessaria verba, sed sufficere quaecumque alia signa, aliis sufficientia ad exprimendum consensum. Quod supponitur in Decreto Eugenij IV. §. *Septimum Sacramentum*, dum dicitur, causam sufficientem matrimonij (id est vinculi) regulariter esse mutuum consensum verbis expressum. vbi particulā illā *regulariter* denotatur, illud posse etiam alijs signis effici: quo declaratur, & quasi limitatur, quoad matrimonium, regula illa generalis, qua antea dictum fuerat, omnia Sacramenta perfici verbis vt forma, & rebus vt materia. Et ratione probatur, quia in primis verba non sunt necessaria Iure naturali, seu ex natura ipsius contractus; quia contrahentes ex natura rei possunt alijs signis pacisci de mutua corporum traditione, vt nubus & scriptura, & intentionem seu consensum tradendi mutuum dominium corporum exprimere, vt patet; neque sunt necessaria ex Christi institutione, quia quamuis Christus eleuauerit contractum matrimonij ad esse Sacramenti, nihil tamen innouauit circa naturam illius; neque sunt necessaria ex Iure Ecclesiastico, quia nullum extat, verba prescribens; quia non in dicto cap. *Tua*, quia in eo tantum significatur, verba esse necessaria, vt matrimonium clarius constet Ecclesiae; neque in alio loco.

Vnde neque verba sunt necessaria, vt contractus matrimonij sit Sacramentum, vt falso affirmat Canus 8. de Locis, cap. 5. ad 3. quia Christus, ex cuius institutione valor Sacramentorum dependet, in nullo alio Sacramentum matrimonij instituit, quam in contractu ipso valido; ac proinde cum verba necessaria non sint ad valorem contractus, neque erunt ad valorem Sacramenti. quod etiam supponit Eugenius IV. in suo Decreto.

Sed an verba sint ex praecepto adhibenda, sub controuersia est, quia Petrus Ledesma quaest. 45. ar. 2. & Henriquez affirmant, ducti dicto cap. *Tua*, & alijs: in nullo tamen id praescribitur, & ideo Sancius, Basilus & Aegidius merito negant. Fatemur, verba esse omnium clarissima, & ideo maxime conuenientia ad rem tanti momenti.

Contractus ergo matrimonij valide contrahitur, non tantum verbis, sed etiam scriptura aut nubus, imò etiam taciturnitate puellae, imò etiam pueri, quando altero contrahente consensum exprimente, pater, vel mater, vel curam gerens puellae & pueri respondet pro puella vel pro puero, eius consensum exprimendo. Addit Rebellus l. 2. quaest. 10. sect. 1. etiam valide contrahi subarratione, id est traditione annuli, alteri qui iam consensit; quod verum existimamus, vbi fuerit in vsu.

DIFFICULTAS XIV.

Virum Sponsalia transeant in Matrimonium per copulam subsecutam.

Supponimus, Iure antiquo ex copula habita post sponsalia, tamquam ex prudenti indicio, pie praesumi ab Ecclesia matrimonium, vt constat ex cap. *Veniens*, l. 5. & ex cap. *Is qui fidem*, 30. & ex cap. final. de Sponsalibus, quia Ecclesia praesumebat, sponsos iam contraxisse matrimonium, ne

praesumeret illos ad non proprium coniugem accessisse (quod non praesumebat ex conatu ad copulam, vt constat ex dicto cap. finali, neque ex cohabitatione, neque ex osculis;) quod etiam nunc praesumitur ab Ecclesia, vbi Tridentinum non viget.

Addimus, praesumi ab Ecclesia, quia sponsalia per copulam subsecutam non transibant in verum matrimonium, sed tantum in praesumptum, non solum quando copula fiebat animo fornicario, vt admittunt Doctores, sed etiam quando fiebat affectu coniugali, vt contra Sancium & Henriquez docent Bassolus in 4. dist. 27. quaest. 1. art. 3. & Basilus lib. 2. cap. 12. & deducitur ex dicto cap. *Is qui*, & ex dicto cap. fin. dum in eis, absque distinctione aliqua affectus, ex quo fieret copula, insinuat transire in matrimonium praesumptum. Quod etiam constat ex eo, quod copula, adhuc post sponsalia, non erat signum exprimens consensum sufficientem ad matrimonium; sed tantum erat indicium pium & prudens contractus facti ante copulam ipsam, alias non fuisset factus nisi post copulam habitam; ac proinde copula illa non fuisset licita, neque talis potuisset ab Ecclesia praesumi; quia manifeste esset accessus ad nondum coniugem; ac proinde nec potuisset haberi affectu coniugali. Et quamuis tunc haberetur affectu seu intentione mutuae traditionis de praesenti, sponsalia non transirent in verum matrimonium; quia quamuis tunc esset sufficiens consensus, non tamen esset sufficiens signum, quia copula non est signum sufficiens.

Hoc ergo supposito, difficultas est, An post Tridentinum, vbi viget, sponsalia per copulam subsecutam transeant in matrimonium, aut verum, aut praesumptum, iuxta varios modos dicendū circa hoc.

Circa hanc rem certum est, vbi Tridentinum viget, non transire, quando neque sponsalia neque copula fuerint habita coram Parocho & alijs testibus; quia absque eorum praesentia matrimonium neque valide contrahitur, neque praesumi potest ab Ecclesia, quae iam ad valorem illius requirit praedictorum praesentiam. Et id etiam est certum, quando copula non fuisset habita coram illis, quamuis sponsalia fuissent coram eis habita; quia tunc non assisterent ei, quod habiturum erat rationem signi expressiui (si aliquod tunc fuisset) cui ex Tridentino necessarium est assistere; imò id etiam est certum, quando sponsalia non fuissent habita coram Parocho & alijs testibus, quamuis copula fuisset coram illis habita; quia tunc tantum possent testificari de copula, & non de sponsalibus; ac proinde non possent testificari, sponsos sibi expressisse consensum, quamuis admittamus, copulam post sponsalia esse sufficiens signum; quia non esset tale, nisi suppositis sponsalibus, de quibus non possunt testificari vt testes oculati.

Est ergo difficultas, An sponsalia transeant in matrimonium, siue verum siue praesumptum, quando ipsa & copula habita sunt coram Parocho & alijs testibus.

Sancius lib. 3. disp. 40. & Henriquez lib. 11. c. 3. docent, transire in matrimonium; quia ex vna parte copula post sponsalia est sufficiens signum expressiuum consensus coniugalis, vt deduci videtur ex dictis capitibus, alias Ecclesia non posset ex ea copula matrimonium praesumere, & ex altera

P p parte,

parte, ipsa & sponsalia fiunt coram Parocho & testibus; ergo etiam post Tridentinum sponsalia transeunt in matrimonium, copula subsecuta, siue verum siue præsumptum.

Agidius.

Agidius verò disp. 21. num. 21. & alij Doctores docent (& merito) non transire in matrimonium adhuc præsumptum, quod declarauit Congregatio

Rebellus.

55

in primis non transire in verum matrimonium, constat: quia copula, adhuc præsuppositis sponsalibus, non erat neque est verum signum consensus, vt supra dicebamus; sed tantum erat prudens indicium contractus ante copulam ipsam facti; ergo quamuis ipsa & copula fiant coram Parocho & alijs testibus, non transibunt in matrimonium; verum non ex defectu præsentialis, sed ex defectu signi exterioris absque quo nequit fieri contractus matrimonij. Quod verò neque transeat in matrimonium præsumptum, probatur; quia post Tridentinum, vbi viget, ad valorem contractus matrimonij requiritur, quod fiat coram Parocho & alijs testibus; copula autem, adhuc præsuppositis sponsalibus, non est indicium quod contractus fuerit factus coram Parocho & alijs testibus, quia neque erat ante Tridentinum, ergo Ecclesia ex illa, quamuis habita coram Parocho & alijs testibus, & post sponsalia etiam coram eisdem facta, non præsument contractum matrimonij factum, vbi Tridentinum viget, quia eo ipso quod requisitum præsentialis Parocho & aliorum testium, & praecepit Parocho, vt nomina testium, & coniugum, diemque & locum celebrationis contractus scribat, & apud se custodiat, non vult matrimonium præsumi, nisi expressione consensus coram praedictis facta, & aliter potius præsumentur peccatum in copula.

56

Observandum est, sponsalia non transire in matrimonium ex eo, quod iuramento confirmantur, adhuc vbi Tridentinum non viget: quia non transeunt iure naturali, vt constat; quia iuramentum additum contractui, cum non mutet ex natura rei, quamuis illum confirmet superaddita obligatione religionis, orta ex ipso iuramento: neque transeunt iure positivo; quia non iure antiquo habito in Can. *Si quis, diuinitus*. 30. quaest. 5. vbi dicitur: *Si quis, diuinitus tactis, iurauit mulieri legitimam se eam uxorem habiturum, sit illa legitima uxor.* quia in hoc Canone non significatur, illam ex tunc esse uxorem iurantem, sed iurantem teneri ad illam ducendam, vt particulam illam sit denotatur; nec iure habito in cap. *Ex parte*. 9. de Sponsalibus, quia in eo tantum agitur de verbis de futuro, & equivalentibus verbis de praesenti, ratione particulae *ab eo tempore*, quibus non fiunt sponsalia, sed matrimonium: sponsalia ergo iuramento stabilita, quamuis facta coram Parocho & alijs testibus, non transeunt in matrimonium, adhuc præsumptum, post Tridentinum, sicut neque ante illud.

DIFFICULTAS XV.

Verum contractus Matrimonij baptizatorum in eorum absentia fiat valide per procuratores.

57

Conueniunt Doctores, contractum matrimonij non tantum antiquitus potuisse valide in absentia per procuratores celebrari, vt constat ex cap. fin. de Procuratoribus, in 6. sed etiam modo

post Tridentinum, etiam vbi viget, vt constat ex praxi Ecclesiae, dummodo vbi viget celebratur per procuratores coram Parocho & alijs testibus; quia Tridentinum quoad hoc supra id, quod ante ipsum sufficiebat tantum, requisitum præsentialis Parocho & aliorum testium.

Vt verò contractus matrimonij per procuratores valide celebratur, tria in dicto cap. requiruntur. Primum, quod procurator habeat speciale commissionem ad id. Secundum, quod procurator id per se ipsum efficiat; quia nequit alteram substituere, nisi id expresse habeatur in commissione. Tertium, quod commissio non sit reuocata tempore quo celebratur contractus: quia si reuocata sit, quamuis solum interne, etiam si procurator reuocationem ignoret, nihil fit; quia si reuocata est, quamuis solum interne, procurator nequit consentire nomine principalis; quia reuocatur commissio. Potest tamen procurator solis verbis absque scriptura assignari; & non est necessarium, adhuc post Tridentinum, quod procuratoris assignatio fiat coram Parocho & testibus; imò neque quod eis ostendatur, quando fit contractus, dummodo contractus ipse coram ipsis per procuratores celebratur.

Eteodem modo, non tantum antiquitus potuit contractus matrimonij per epistolam valide celebrari, vt patet ex L. *Mulierem*. ff. De ritu nuptiarum, in quo Doctores conueniunt, sed etiam modo post Tridentinum, vt contra vtrumque Leclercum & Manuelem Rodriguez docent Sanchez. l. 2. disp. 12. Agidius disp. 24. dub. 9. Henriquez, Molina, & Vega; quia per epistolam potest quis proprium consensum coram Parocho & alijs testibus exprimere, & ex tunc per eandem alterum consensum, si verè consentiat, coram eisdem acceptare; quod sufficienter fiet his verbis scriptis, *Accipio te in meum coniugem*: sicut etiam eisdem verbis prolatis sufficienter fit, quamuis à priori contrahente (siue verbis scriptis siue voce prolatis) fiat traditio, & acceptatio sub conditione tacta, si scilicet tu etiam tradideris, & acceptes meam traditionem, & à posteriori vtraque fiat absolute. Id autem quod dictum est de contractu matrimonij per epistolam celebrato, quod scilicet sit validus, etiam ob eandem rationem est verum de eo celebrato per nuntium.

Est tamen obseruandum, eum, cui mittitur epistola aut nuntius, exprimens consensum ipsius mittentis, etiam debere suum consensum & acceptationem traditionis sibi factae à mittente exprimere ipsi mittenti, vel per alteram epistolam, vel per nuntium; quia illi faciendi est expressio (quia cum eo contrahitur) siue in sua persona, siue alteri habenti commissionem ad id, vt solet habere nuntius: & tunc quando habet, quoad hoc nuntius, & quilibet alius assignatus, habet rationem procuratoris, quia ei nomine alterius exprimitur: imò etiam quando expressio exteriori factam ab ipso nuntio, habet rationem procuratoris, quia nomine mittentis exteriori exprimit consensum illius, quamuis non quoad consensum, quia non consentit nomine illius.

Celebratur autem contractus per epistolam eisdem verbis scriptis, quibus voce prolatis celebratur in praesentia: per nuntium verò celebratur referendo & exprimendo, vt nuntius est, nomine mittentis consensum ipsius, dicendo, v. g. *Terrum*

mittit me, ut suo nomine nuntiem tibi, ipsum te velle in uxorem. Vnde, quando fit medio nuntio, aut mediâ epistolâ, necessarius est in ipso mittente consensus, & non reuocatus; quia tunc nullus consentit nomine mittentis: at quando fit per procuratorem, qui quoad omnia est procurator, sufficit & requiritur, quod procurator ipse nomine principalis, commissione ab ipso accepta, expresse consentiat pro illo, & consensum hunc exterius exprimat; quia principalis illi committit integrum contractum, quoad consensum videlicet & quoad expressiorem illum, quoad omnia se remittens voluntati illius. Vnde contractus matrimonij à procuratore his verbis, aut æquivalentibus, celebrandus est, *Ego nomine Petri v.g. contraho tecum matrimonium, vel, Nomine Petri te accipio in eius uxorem.*

DIFFICULTAS XVI.

Utrum Matrimonium baptizatorum sit propriè Sacramentum gratiam conferens.

61 **C**atholici contra hæreticos, quibus fauere videtur Durandus in 4. dist. 26. quæst. 3. art. 2. conueniunt, matrimonium baptizatorum esse propriè Sacramentum gratiam conferens, à Christo Domino institutum; quod definiuit Eugenius IV. in suo Decreto fidei, & Tridentinum sess. 7. can. 1. & sess. 24. cap. 1. & can. 1. Quod autè significauerant non tantum Gregorius, sed etiam Leo I. Chrysostomus, Ambrosius, & Augustinus, Siricius Papa, & Innocentius III. Gregorio antiquiores, dum matrimonium appellant Sacramentum, & de eo ut de Sacramento tractant, quos referunt Bellarminus de Matrimonio cap. 3. & Vasquez disp. 2. Quod etiam constat ex perpetua traditione, cui Ecclesia innixa id definiuit. Quæ autem intentio necessaria sit in contrahentibus, ut efficiendo contractum matrimonij, cum efficiant Sacramentum, diximus Difficultate VII.

62 Plura contra hanc veritatē obijciunt hæretici, quæ omittimus, quia facilia sunt, & videri possunt apud Vasquez vbi supra, & apud Aegidium disp. 24. dub. 2.

Addidimus, matrimonium baptizatorum esse propriè Sacramentum, quia matrimonium non baptizatorum, quamuis fidelium, non est propriè Sacramentum, quia ante Baptismum, vt pote ianuam reliquorum Sacramentorum, nullum potest recipi Sacramentum; imò, vt optime Vasquez disp. 5. n. 68. & Aegidius contra Sancium lib. 2. disp. 9. & contra alios, contractus celebratus ante Baptismum non fit postea Sacramentum gratiam conferens, quamuis repetatur consensus, & eius exterior expressio: quia quamuis hæc repetitio fiat, non fit de nouo contractus (in quo Sacramentum matrimonij consistit); quia iam supponitur ante Baptismum factus. Fatemur, vinculum matrimonij consummati fieri per Baptismum vtriusque coniugis omnino indissolubile, quia post Baptismum nulla causa, adhuc fidei, dissolui potest.

63 Obseruandum ergo est, vt aduertunt Vasquez & Aegidius, matrimonium sumptum pro contractu, & non pro vinculo, institutum esse in Sacramentum gratiam conferens; quia gratia non confertur ab ipso vinculo causato à contractu, quando fit ipse contractus; quia frustra institueretur in Sacramentum aliquid permanens & perseverans, quod postquam factum est, non confert gratiam; ac proinde

solus contractus ipse institutus est in Sacramentum gratiam conferens. Fatemur, matrimonium sumptum pro vinculo relicto ex contractu, esse Sacramentum latiori significatione; quia ut sic est signum rei sacræ; quia ut sic, ob indissolubilitatem, quam ex se habet, repræsentat vnionem indissolubilem Christi cum Ecclesia in incarnatione factam.

Vnde in matrimonio contractus ipse est Sacramentum tantum, gratia verò Sacramentalis est res Sacramenti tantum, quia tantum est effectus; vinculum verò ipsum est res & Sacramentum simul, est quidem res Sacramenti, quia est effectus ipsius contractus, cui conuenit ratio Sacramenti; & est Sacramentum (quamuis tantum latè) quia ob sui indissolubilitatem significat coniunctionem indissolubilem Christi cum Ecclesia.

DIFFICULTAS XVII.

Utrum Matrimonium baptizatorum, per procuratores celebratum, sit propriè Sacramentum gratiam conferens.

Basilis in 4. d. 27. q. 1. art. 1. Caietanus Opusc. de Matrimonio, q. 1. Canus 8. de Locis c. 5. & Victoria in Summa, num. 244. partem negatiuam tuentur (& idem est de matrimonio per epistolam aut per nuntium celebrato.) Probatum autem potest, Primò, quia pœnitentia requirit præsentiam ad absolendum; quia in eius forma dicitur, *Ego te absoluo*, sed etiam in matrimonio dicitur, *Ego te accipio in coniugem*: ergo etiam requirit præsentiam contrahentium. Secundò, quia effectio Sacramenti est actus personalis, ut in alijs Sacramentis patet; ergo matrimonium celebratum per alterum, non est propriè Sacramentum. Tertiò, quia aliàs dormiens posset gratiam recipere, si ipso dormiente, & existente in gratia, fieret matrimonium à suo procuratore; imò etiam dormiens posset peccare, si ipso dormiente, & existente in peccato mortali, fieret à suo procuratore.

Vasquez verò disp. 3. c. 4. Sancius l. 2. disp. 11. Aegidius disp. 24. dub. 2. & Basilis c. 10. partem affirmatiuam tradunt, & merito: quia Christus absque restrictione aliqua instituit matrimonium legitimum in Sacramentum, ut deducitur ex Florentino & Tridentino, dum absolute & absque limitatione definiunt, matrimonium baptizatorum esse Sacramentum; matrimonium autem per procuratores celebratum est verum & legitimum, ergo est Sacramentum propriè. Et ob eandem rationem, matrimonium per epistolam aut per nuntium celebratum, est propriè Sacramentum, quia scilicet est verum & legitimum matrimonium.

Ad primam ergo rationem aduersariorum concedimus Antecedens, & negamus Consequentiam, ob disparitatem inter dicta verba absolutionis, & inter dicta verba matrimonialia: quia verba illa absolutionis sunt determinatè requisita ex Christi institutione, & ad eorum veritatem requisita est præsentia; verba verò illa, *Ego te accipio in coniugem*, non sunt determinatè requisita, quia sufficiunt quæcumque verba, & quæcumque signa, quibus exprimatür cōsensus traditionis dominij corporis: & quia consensus & traditio esse possunt inter absentes, & etiam expressio consensus, siue per epistolam siue per verba nuntij vel procuratoris etiam consentientis commissione & nomine principalis, idèò contractus matrimonij, & consequenter Sa-

cramentum (quod in solo contractu valido fundatur) potest in absentia fieri, non verò absolutio Sacramentalis.

Ad secundam respondemus, actiones aliorum Sacramentorum ex institutione Christi esse personales, non verò actiones Sacramenti matrimonij; quia istud instituit in solo contractu, cuius actiones non sunt necessariò personales, saltem exterior expressio.

Ad tertiam respondemus, posse, & non esse inconueniens, illum dormientem recipere gratiam (ut etiam contingit, quando quis in infirmitate dormiens aut amens absoluitur, & extremè vngitur) obligari tamè sub mortali, ut sit in statu gratiae eo tempore, quo prudenter iudicat celebrandum esse contractum, & peccare mortaliter (si non sit in gratia) vel tunc quando iuxta prudens iudicium ipsius celebrandū est, si sit in vigilia, aut si dormiat, non quando dormit, sed quando prouidens defectum gratiae, & futurum somnum tempore contractus, dedit causam somno, iuxta doctrinam communem in Tractatu de Peccatis.

DIFFICULTAS XVIII.

Utrum Matrimonium inter baptizatum & non baptizatum, sit propriè Sacramentum gratiam conferens.

68 **D**ifficultas procedit ex suppositione, quòd inter baptizatum & non baptizatum possit validè fieri matrimonium, ut ex dispensatione fieri possit, dicemus Disp. XXI.

Certum est, non esse Sacramentū ex parte coniugis non baptizati, quia iste ex defectu Baptismi est incapax aliorum Sacramentorum. Est ergo difficultas, An sit Sacramentum ex parte baptizati.

Rebellus.
Sotus.
Catherinus.

Rebellus lib. 3. q. 9. Sotus & Catherinus partem affirmatiuam tuerunt; quia ex vna parte baptizatus est capax Sacramenti, & ex altera verū efficit contractum cum non baptizato; contractui autem verò baptizati conuenit ratio Sacramenti.

69
Vasquez.
Ægidius.

Vasquez verò disp. 2. n. 13. & Ægidius disp. 24. dub. 2. partem negatiuam tradunt, & merito: quia Christus tantum instituit in Sacramentum, integrum & perfectum contractum matrimonij, quia tantum contractus integer est matrimonium, & tantum in matrimonio illud instituit: in solo autem baptizato non est integer & perfectus contractus matrimonij, sed in utroque coniuge. unde in utroque coniuge, quando uterque est baptizatus, est vnum tantum Sacramentum, sicut & vnum tantum integer contractus. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

DIFFICULTAS XIX.

Utrum inter baptizatos possit celebrari Matrimonium, quod non sit propriè Sacramentum.

70
Ledesma.
Sancius.
Ægidius.

Petrus Ledesma quaest. 42. art. 1. dub. 7. Sancius lib. 2. disp. 10. & Ægidius disp. 24. dub. 2. docent, non posse inter baptizatos validè celebrari contractum matrimonij, qui non sit propriè Sacramentum: quia Christus inseparabiliter addidit

contractui baptizatorum rationem Sacramenti, ut deduci videtur ex eo, quòd Eugenius IV. & Tridentinum absolutè & absque vlla limitatione dicunt, matrimonium baptizatorum esse Sacramentum; ac proinde nullum esse validum matrimonium, quod non fiat Sacramentum.

Vasquez verò 3. par. disp. 138. num. 63. Rebellus lib. 2. quaest. 5. & Basilus lib. 1. cap. 9. docent, posse inter baptizatos validè celebrari contractum matrimonij, qui non fiat Sacramentum, & merito: quia absque fundamento dicitur, Christum inseparabiliter addidisse contractui baptizatorum rationem Sacramenti, ut deficiente ratione Sacramenti ex defectu intentionis efficiendi Sacramentum, vel aliter, instituerit contractum ipsum tantum eadere. Erit tamen sacrilegium contra reuerentiam Sacramento debitam, contractum absque ratione Sacramenti celebrare; quia id est actionem Sacramentalem irritare.

Eugenius autem IV. & Tridentinum absolute illa locutione tantum significant, Christum omnem contractum matrimonij baptizatorum validum, absque aliqua exceptione, in Sacramentum instituisse; quod non tollit, posse non fieri Sacramentum, si deficiente requisita: sicut contingere potest, quòd ablutio & prolatio verborum ipsissimi, quas absque exceptione aliqua Christum Sacramentum instituit, non fiant Sacramentum ex defectu intentionis requisita.

DIFFICULTAS XX.

Utrum Matrimonium, ante legem gratiae in lege naturae & veteri, fuerit propriè Sacramentum gratiam conferens.

Petrus Sotus de Instit. Sacerdot. lect. 2. de Matrimonio, Henricus VIII. Rex Angliae, Rosenfensis, Castro, & Catherinus partem affirmatiuam tuerunt, Primò, quia Deus Genes. 1. benedixit coniugio Adami, & in eo reliquit, dum dixit, Crescite & multiplicamini; benedictio autem Dei gratiam operatur. Secundo, quia ad Ephes. 5. matrimonium ab initio mundi dicitur Sacramentum.

Vasquez verò disp. 2. cap. 3. Ægidius disp. 24. dub. 2. Rebellus lib. 2. quaest. 3. & iam communiter Doctores partem negatiuam tradunt, & merito; quod definitum videtur ab Eugenio IV. in suo Decreto fidei, dum distinguit Sacramenta nouae legis (inter quae numerat Matrimonium) à Sacramentis veteribus, in eo, quòd illa conferant gratiam, vetera verò minime: & Tridentinum sess. 24. decreto anteriori ad Canones, dum docet, matrimonium in lege Evangelica gratiam praestare veteribus connubijs; & can. 1. dum datur, qui dixerit matrimonium non esse Sacramentum à Christo institutum; quasi dicat, noniter & primò. Quod etiam constare videtur ex perpetua Ecclesiae traditione, quam nonnulli ex Patribus scriptam reliquerunt, ut affirmat Vasquez cap. 4.

Ad prius ergo fundamentum aduersariorum respondemus, benedictionem illam fuisse ad corporalem multiplicationem, & non ad gratiam spiritualem; quia similis benedictio data fuit ceteris animantibus gratiae incapacibus. Et ad posterius respondemus, matrimonium, etiam ab initio mundi

di dici à Paulo Sacramentum, non quia ex tunc gratiam conferat, & sit propriè Sacramentum; sed quia ob sui indissolubilitatem representat coniunctionem indissolubilem Christi cum Ecclesia, ex quo habet esse latè Sacramentum, quod etiam modò conuenit matrimonio gentilium.

DIFFICULTAS XXI.

Quæ sit materia & quæ sit forma in Sacramento Matrimonij.

74 *Eugen. IV.* **Q**uia Eugenius IV. in suo Decreto fidei, definiens, omnia Sacramenta nouæ legis tribus perfici, rebus tamquam materia, & verbis tamquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, hæc tria in alijs Sacramentis assignauit, & non in Sacramento matrimonij; ideo Doctores de illis inquirunt.

Casertin. In primis Catherinus Opusculo de Matrimonio quæst. 1. docet, materiam in Sacramento matrimonij esse signa externa, quibus contrahentes exprimentur suos consensus; & formam in quolibet matrimonio esse verbum illud Dei, sanctificans matrimonium, quamuis semel tantum fuerit prolatum, quod habetur Genes. 2. & Matth. 19. *Propter hanc relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suæ.* Modus tamen iste dicendi communiter rejicitur, & merito, quia ad nouum & distinctum Sacramentum, & ad nouam & distinctam materiam requiritur noua forma nouiter repetita; ergo verbum illud, quod in rigore fuit semel tantum prolatum, & vnum numero, nequit esse forma pro pluribus & omnibus matrimonijs.

75 *Canus.* Secundò, Canus 8. de Locis, cap. 5. docet, materiam in Sacramento matrimonij esse actus contrahentium, nempe consensus & signa externa quibus exprimentur, & formam esse verba illa Sacerdotis, *Ego vos coniungo.* Modus tamen iste dicendi non bene audit, & facile rejicitur ex decreto Eugenij IV. dum loquens de Sacramento matrimonij, ait: *Causa efficiens matrimonij* (id est vinculi, orti ex ipso contractu eleuato ad Sacramentum) *regulariter est mutus consensus per verba de presenti expressus*, & nullam aliam causam assignat. Sentit ergo, consensus contrahentium, & eius exterioriorem expressionem, & non verba Sacerdotis, perficere Sacramentum matrimonij. Quod si verba Sacerdotis non perficiunt hoc Sacramentum, neque erunt forma illius; ac proinde neque actus contrahentium erunt materia.

76 *Richardus & Victoria.* Tertio, Richardus in 4. dist. 26. art. 4. quæst. 1. & Victoria in Summa num. 245. docent, verba prioris contrahentis esse materiam, utpote præsupposita & determinabilia per posteriora posterioris contrahentis; & verba huius, esse formam, utpote determinantia verba prioris. Modus etiam iste dicendi non probatur; quia in hoc Sacramento semper est eadem materia & forma assignanda; quia semper est vnum & idem secundum speciem; & tamen quando contrahentes simul tempore proferrent verba suorum consensus expressiua, in Sacramento matrimonij sic facto non posset dicto modo materia & forma assignari: ergo neque quando vnus post alterum exprimit suum consensus. Aut saltem modus iste est insufficiens, quia pro casu dicto non assignat materiam & formam.

Quartò, Sancius l. 2. disp. 5. & Suarez in 3. par. Tom. 3. disp. 2. sect. 1. & Egidius disp. 24. dub. 3. docent, verba, aut alia signa vtriusque contrahentis exprimentis mutuum consensum, aut quod idem est, mutuum consensum exteriori expressum, esse materiam & formam, secundum diuersam rationem. Esse videlicet materiam, quatenus significant mutuum corporum traditionem; & esse formam, quatenus significant mutuum corporum acceptationem: quia ut significantia mutua traditionem, determinantur per eadem ut significantia mutua acceptationem, sicut acceptatio determinat & perficit traditionem; quia proprium est materię, determinari per formam; & formę, determinare materiam. Modus iste dicendi etiam non probatur, quia est contra Eugenium IV. in suo Decreto, dum ait, omnia Sacramenta perfici rebus ut materia, & verbis ut forma; quia nomine *rerum* intelligit propriè res, ut distinctas à verbis & ab alijs signis, & nomine *verborum* intelligit propriè verba prout distincta à rebus, imò & ab alijs signis: quia quando pro causa efficiente matrimonij assignauit consensum per verba expressum, addidit *regulariter*, quia aliquando exprimitur per nutus & scripturam; prædicti autem Doctores constituunt materiam in verbis, aut in alijs signis prout distinctis à rebus, & nõ in rebus prout distinctis à verbis & ab alijs signis. Secundò, quia essentia Sacramenti matrimonij pro materiali totali (pro quo ut sic in omnibus Sacramentis assignatur materia & forma) sita est à Christo in contractu ipso, in quo non est materia & forma ut ab his Doctoribus assignatur, sed ut postea assignabitur.

78 *Nauarrus & Rebellus.* Quintò, Nauarrus cap. 22. n. 20. & Rebellus lib. 2. quæst. 4. sect. 3. docent, consensum internum vtriusque esse materiam, & signa externa quibus exprimitur, esse formam. Sed etiam modus iste non probatur, quia tota materia Sacramenti humani & sensibilis nequit esse insensibilis, qualis est consensus internus.

60 *Maiores.* Sextò, Maior in 4. dist. 26. quæst. 1. docet e contra, signa externa, exprimentia consensum, esse materiam; & consensum ipsum esse formam. Sed hic etiam modus non probatur, quia forma Sacramenti quoad totum suum esse, nequit esse insensibilis, ut est consensus.

79 *Vasquez & Basilius.* Septimò ergo Vasquez disp. 2. cap. 5. & Basilius lib. 1. cap. 7. docent, materiam in hoc Sacramento matrimonij, esse corpora contrahentium; consensus verò, & eorum expressiones exteriores, esse formam, quod indicant Adrianus in 4. q. 1. de Matrimonio, & Couarruias 2. part. cap. 1. §. vnic. & merito; quia Sacramentum pro materiali adequato, quod subest significationi Sacramentali gratiæ (pro quo in omnibus Sacramentis assignatur materia & forma) in nullo alio consistit, quam in contractu ipso matrimonij: in hoc autem corpora contrahentium, & ipsorum corporum traditiones & acceptationes, utpote res circa quas versatur pactio ipsa matrimonij coalescens ex consensu & ex eius expressione, sunt materia: consensus verò, & eius expressio exterior, utpote versantes circa corpora tamquam circa materiam remotam, & circa eorum traditionem & acceptationem tamquam circa materiam proximam, sunt forma; ut contingit in reliquis contractibus, in quibus res circa quas versantur, & de quibus fiunt, sunt materia circa quam; pactio verò ipsa, seu contractus

tractus ipse, est forma, quamvis in eo tantum sensu, in quo aliquid dicitur forma, quia versatur circa materiam.

80 Vnde Sacramentum matrimonij pro materiali adæquato (cui ex institutione Christi inest significatio gratiæ) intrinsecè & essentialiter tantum constat mutuo contrahentium consensu, & mutuis signis exterioribus, quibus consensus mutuus exprimitur. Quod Eugenius IV. significavit, dum non agnovit aliam causam, efficientem vinculi matrimonij, quam mutuum consensum, & eius expressionem; quia vinculum ex contractu ipso, & ex materiali adæquato Sacramenti oritur: consensus autem ex vna parte, & signa exteriora ex altera, in contractu matrimonij (sicut in quocumque alio) non se habent sicut materia & forma, sed sicut significatum & signum; corpora ergo sunt obiectum indirectum, & materia remota, circa quam contractus matrimonij; traditio verò & acceptatio corporum non verbalis, sed realis, sunt obiectum directum, & materia proxima, & simul primarius & proximus effectus ipsius contractus; ac proinde tam corpora, quam eorum traditio & acceptatio realis, sunt quid extrinsecum ipsi contractui matrimonij, & consequenter ipsi Sacramento matrimonij, adhuc sumpto pro materiali.

81 Neque hoc, quod dicimus, Sacramentum matrimonij non constare intrinsecè materia, est contra Eugenium IV. dicentem, omnia Sacramenta nova perfici rebus ut materia, & verbis ut forma; quia nomine materiæ, imò & formæ, non intelligit partes intrinsecas Sacramentis: ut constat in Sacramento Eucharistiæ, in quo pro materia assignavit panem & vinum, & pro forma, verba consecrationis; & tamen non constat intrinsecè pane & vino, imò neque verbis consecrationis, sed tantum speciebus Sacramentalibus, & ad summum etiam Corpore & Sanguine Christi, & ob id Eugenius abstinuit à verbo *constat*, quo aliquid intrinsecum denotatur, & vltus est verbo *perficitur*, quo etiam denotatur aliquid extrinsecum, ut causa efficiens; & sic addidit, Sacramenta etiam perfici personâ ministri, quam constat esse extrinsecam cuicumque Sacramento. Quomodo verò conditio de futuro contingenti, appositâ contractui matrimonij, non obstat valori illius in ratione Sacramenti, dicimus Tractatu de Sacramentis in genere, Disputatione IV. Difficultate VI.

DIFFICULTAS XXII.

Quis sit minister in Sacramento Matrimonij.

Catherin. Catherinus Opusculo de Matrimonio q. 1. qui affirmavit, verbum illud Dei, *Propter hanc relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suæ*, esse formam in Sacramento matrimonij, consequenter affirmat, Deum esse ministrum in eo. Et Canus 8. de Locis, cap. 5. ad 3. qui affirmavit, verba Sacerdotis, nempe, *Ego vos coniungo*, esse formam Sacramenti matrimonij, consequenter affirmat Sacerdotem esse ministrum illius.

82 Nihilominus reliqui Doctores contra Catherinum & Canum conveniunt, ministrum in Sacramento matrimonij esse ipsos contrahentes, & non

Deum, neque Sacerdotem. Ita Sanctius 2. disp. 6. de Matrimonio & Aegidius disp. 24. dub. 3. & merito: quia ipsi contrahentes sunt qui efficiunt contractum, & non Sacerdos, neque Deus speciali aliquo modo, ergo & Sacramentum ipsum, quod in solo contractu positum est. Sunt autem ambo unus minister coralis, & duo partiales; quia sic concurrunt ad efficiendum contractum: sensus autem dictorum verborum Sacerdotis est, Ego vos declaro coniunctos, aut, Ego approbo vestram maritalem conjunctionem.

Et contrahentes non tantum sunt ministri, quando per se ipsos immediatè efficiunt contractum matrimonij, sed etiam quando fit per procuratores, ipsi, & non procuratores, sunt ministri, ut advertunt Vasquez disp. 3. num. 86. & Basiliius libr. 1. cap. 10. quia etiam tunc ipsi sunt qui moraliter dicuntur contrahere: quia quamvis procuratores, & non ipsi, physice eliciunt consensus, & eos expriment; quia tamen eos eliciunt & expriment virtute & commissione ipsorum principalium, & nomine eorum, & pro eis, non nomine proprio, neque pro se ipsis; ideo ipsi principales sunt, qui moraliter dicuntur absolute contrahere, & non procuratores, nisi cum addamus, nempe instrumentaliter, seu ut ministri instrumentales. Dicuntur autem ministri instrumentales, non solum quia virtute & commissione principalium contrahunt, sed etiam quia pro ipsi principalibus contrahunt, eis accipientes alterum in coniugem, & non sibi. Vnde consensus, & eorum expressiones, ut sunt à procuratoribus nomine principalium, & pro eis, & ut ad eos moraliter pertinent, dicuntur ad essentiam contractus & Sacramenti pertinere; ob quod principales, pro quibus & quorum commissione fit contractus, non tantum sunt qui moraliter dicuntur efficere contractum & Sacramentum, sed etiam contractum & Sacramentum suscipere; quia ipsi non tantum consentunt moraliter consentire & verba profert, sed etiam ea in se habere & suscipere, & non procuratores.

Ex quo fit, neque procuratores, neque Sacerdotem teneri esse in statu gratiæ, quando fit Sacramentum matrimonij; quia Sacerdos nullatenus illud efficit, neque suscipit; & procuratores non consentunt illud efficere, neque suscipere; quia tamen ipsi principales illud efficiunt & suscipiunt, ideo tenentur esse in statu gratiæ, & quia illud efficiunt, & quia illud suscipiunt. Vnde peccant mortaliter, illud in mortali celebrantes, non solum quia illud suscipiunt (in quo conveniunt Doctores) sed etiam quia illud efficiunt, ut contra Sanctium disp. 6. docet Vasquez 3. par. disp. 436. num. 38. quia quamvis non sint ministri consecrati, sunt tamen verè ministri, & per se, ex institutione Christi; ac proinde illud in mortali efficiendo, irreverenter tractant, & non leviter, sed graviter: imò censemus, eos tunc duplex peccatum mortale numero distinctum committere; quia quamvis illud efficere & suscipere in peccato mortali eodem modo specifico opponantur religioni, sunt tamen quasi duo actus disparati, ac proinde duo peccata numero distincta.

Quod si quando matrimonium per procuratores fit, ipsi coniuges sunt ministri, multo melius erunt, quando contrahunt per epistolâ & per nuntios; quia tunc ipsi sunt qui physice consecr-

ciunt, imò, qui per epistolas contrahunt, etiam exprimentur consensus: ac proinde quando fit per epistolas, consensus coniugum, & scripturæ quibus exprimentur, pertinent ad essentiam contractus & Sacramenti; & quando per nuntios, consensus coniugum, & verba nuntij nomine coniugum prolata, etiam pertinent ad essentiam contractus & Sacramenti.

Et quamvis procurator & nuntius sint instrumenta, quibus principales contrahunt, quia tamen sunt instrumenta humana, & nō insensibilia, ut est scriptura, idē procurator & nuntius in amentia aut in ebrietate non possunt validē celebrare matrimonium, quidquid dicant Vasquez & Basilus, quia uterque, utpote instrumentum humanum, humano modo exercere debet officium suum.

DISPUTATIO IV.

De institutione & obligatione contractus Matrimonij.

DIFFICULTAS I.

A quo fuerit institutus contractus Matrimonij.

DIFFICULTAS non est de institutione contractus matrimonij in Sacramentum, quia huius Sacramenti institutio, sicut reliquorum nouæ Legis, absque dubio fuit à Christo Domino facta; sed est de institutione ipsius contractus ut contractus est, quo mutuum dominium corporum traditur, & est materiale adæquatum, cui ex Christi institutione inest significatio Sacramentalis gratiæ sanctificantis.

Conueniunt ergo communiter Doctores, contractum matrimonij fuisse à Deo institutum, quod tradidit Bonifacius VIII. in cap. unico de Voto & voti redemptione, & insinuat Matthei. 19. illis verbis: *Quod ergo Deus coniunxit, homo nō separet.*

Pro huius communis doctrinæ intelligentia obseruandum est, institutionē contractus matrimonij posse dupliciter sumi: vno modo, pro ordinatione vel quasi ordinatione, qua ordinetur vel quasi ordinetur, contractum matrimonij posse fieri; altero modo, pro prima executione, vel celebratione contractus matrimonij.

Hoc ergo supposito, ut optimè Vasquez disp. 1. cap. 2. institutio contractus matrimonij, sumpta priori modo, non fuit facta à Deo, neque ab hominibus, noua aliqua voluntate, aut ordinatione superaddita creationi naturæ humanæ; sed ex natura rei, seu ex natura ipsa humana, eius creatione supposita: quia supposita hominum creatione, est in ipsis facultas ad celebrandum contractum matrimonij, seu ad permutanda corpora ad proles generationem, independentem à noua aliqua ordinatione Dei & hominum, superaddita creationi ipsorum, non minùs quàm ad permutandas quaslibet alias res. Institutio verò contractus matrimonij sumpta posteriori modo, nempe pro prima executione seu celebratione, verè fuit facta à primis parentibus liberè consentientibus, & non à Deo independentem ab eorum consensu, ut diximus Disputatione præcedenti, Difficultate IV.

Nihilominus Deus verè dicitur contractum matrimonij instituisse institutione utroque modo sumpta. Dicitur enim primo modo illū instituisse, quia Deus est auctor naturæ humanæ, cui eo ipso, seclusa quacumque alia superaddita ordinatione, inest facultas ad contrahendum matrimonium. Dicitur etiam posteriori modo instituisse contractum matrimonij, tum quia Deus peculiariter ex-

citauit interiùs primos parentes ad executionem seu celebrationem contractus matrimonij, quæ fuit prima; & forsan etiam exterius suauit ad id, ut deduci videtur ex eo, quòd, postquam Deus dicitur adduxisse Heuam ad Adam, statim subditur Adam in illa verba prorupisse: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* quibus Adam vel consensum præbuit ad matrimonium, vel iam factum supposebat, ut deducitur ex sequentibus verbis, *Quamobrem relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suæ.* ex quo apparet, Deum ad hoc adduxisse Heuam ad Adam. Tum etiam, quia eorum contractum approbauit, ei benedicens, Genes. 1. *Crescite & multiplicamini:* quæ verba, quamuis Genes. 1. referatur, credendum est ibi per anticipationē referri, & prolata fuisse à Deo postquam Adam Genes. 2. dixerat verba iam relata.

Deus ergo dicitur contractum matrimonij instituisse, & quia est auctor naturæ humanæ, cui ex se conuenit facultas ad contrahendum matrimonium; & quia primos parentes interiùs excitauit, & forsan etiam exterius suauit ad primam celebrationem matrimonij, & quia ipsum matrimonium iam factum approbauit.

DIFFICULTAS II.

Verum contractus Matrimonij sit licitus & honestus.

Contra hæreticos, qui (ut refert Vasquez disp. 1. cap. 3.) contractum matrimonij ut illicitum damnarunt, conueniunt Catholici, eum esse ex suo obiecto licitum & honestum, ut constat ex illo Matthei. 19. *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.* & ex Paulo 1. ad Corinth. 7. *Qui matrimonio coniungit virginem suam, bene facit.* & paulo inferius: *Si nupserit virgo, non peccauit.* & 1. ad Timoth. 4. oppositum dicitur esse doctrina dæmoniorum, & ex perpetua Ecclesiæ traditione, quam plures ex Patribus expresseferunt, quos refert Vasquez ubi supra. Idem quoque definitum est Vasquez contra hæreticos in Concilio Gangrensi can. 1. & in Bracarenfi I. can. 11. Idem quoque ratio suadet; quia contractus matrimonij est medium aptum & ordinatum ad multiplicationem generis humani, modo rationi consonum, mutua videlicet & perpetua corporum traditione.

Quòd si obiecias Augustinum lib. de Nuptijs cap. 11. & 12. ubi supponere videtur, matrimonium esse malum, dum ait, matrimonium excusari tribus bonis proprijs ipsius, nempe prole, fide, & Sacramento (id est perpetuitate seu indissolubili-